

İstilacı yabani ot türleri

Автор(и): проф. д-р Щелияна Калинова, Аграрен Университет Пловдив

Дата: 14.02.2019 Брой: 2/2019

İstilacı türler, hem Avrupa'da hem de ülkemizde biyolojik çeşitlilik için hızla büyüyen bir tehdit olduğunu kanıtıyor. Kendilerine yabancı yeni habitatlara giren, yerli floranın bir kısmının topraklarını ele geçirebilen ve çevreye zarar verebilen bitkilere istilacı yabani otlar denir.

Ayrıca sosyal ve ekonomik etkileri de vardır, örneğin insan sağlığı (alerjiler), tarım ve gıda üretimi üzerinde. AB Üye Devletleri arasındaki ticaret, turizm ve malların serbest dolaşımındaki artış, yayılımlarını hızlandırmıştır. İstilacı türler, Avrupa'daki biyolojik çeşitlilik için gerçek bir tehdittir. Ayrıca, istilacı türlerin kontrolü ek maliyetlere yol açar. İstilacı türlerin çoğu Kuzey Amerika ve Asya kökenlidir. Çok sayıda örnek vardır – 19. yüzyılda Asya'dan süs bitkisi olarak getirilen Japon karabuğdayı (*Fallopia japonica*), önce Fransa'yı fethetti ve daha sonra diğer Avrupa ülkelerine yayıldı.

Ancak, kayda değer sayıda istilacı yabancı ot, Avrupa'nın bir bölgesinden köken almakta ve başka bir bölgesine taşınmaktadır. Tek Avrupa pazarı ve sınırsız seyahat bu akışı sürdürmektedir.

Bulgaristan'daki ekolojik koşulların çeşitliliği, dünyanın farklı bölgelerinden gelen bitki türlerinin çoğalması, yayılması ve gelişmesi için elverişli koşullar yaratır.

2007 yılından bu yana Bulgaristan, bir AB Üye Devleti olarak, bitki sağlığı mevzuatını Avrupa Direktifi **2000/29** ve bitki sağlığı kontrolüne ilişkin 27.02.2015 tarihli **8 Nolu Yönetmelik** ile tamamen uyumlu hale getirmiştir ve ülke için yeni olan ve büyük ekonomik öneme sahip bir dizi tür resmi kontrol kapsamında değildir.

Ülkemizdeki istilacı türler listesinde bir dizi yabancı ot bulunmaktadır,

bunlardan daha önemli olanları: **Ambrosya**, *Ambrosia artemisifolia* L., Asteraceae familyası, **Asya günciçeği**, *Commelina communis* L., Commelinaceae familyası, **Iva xanthifolia**, *Iva xanthifolia* Nutt., Asteraceae familyası, **Sihirli ot**, *Panicum capillare* L., Poaceae familyası, **Rus peygamber çiçeği** - *Acroptilon repens*,

Ambrosya, *Ambrosia artemisifolia* L., Asteraceae familyası

ABD, Kanada, Meksika, Arjantin, Macaristan, Sırbistan, Ukrayna ve diğerleri dahil birçok Avrupa ülkesinde yaygındır. Kökeni Kuzey Amerika'dır. Tüm ekilebilir, sebze ve yem bitkileri, bağlar, meralar vb. için özellikle tehlikeli bir yabancı ot olmasının yanı sıra, ambrosya neden olduğu alerjiler nedeniyle insan sağlığı için çok zararlıdır.

Ambrosya, güçlü kök sistemi ve bol toprak üstü biyokütlesi ile besin maddeleri ve toprak nemi açısından kültür bitkilerinin ciddi bir rakibidir. Ambrosya ayrıca, alerjilere neden olan muazzam miktarda polen oluşturması nedeniyle insanlar ve hayvanlar için zararlıdır. Bu alerjiler, bu yabancı otun yaygın olarak bulunduğu ülkelerde büyük sorunlar yaratır. **Tam da bu nedenle, *Ambrosia* spp. için maksimum izin verilen limitlere ilişkin özel gereklilikler, yem ithalatına ilişkin özel bir Yönetmeliğe dahil edilmiştir; buna göre *Ambrosia* spp. tohum içeriği 50 mg/kg'ı geçmemelidir.**

Görünüşü yavşan otuna benzer. Bitkinin tamamı ince beyaz tüylerle kaplıdır. Yaprakların üst yüzeyi koyu yeşil, alt yüzeyi ise gümüşü yeşildir. Tek evcikli bir bitkidir. Erkek çiçekler sarıdır, bitkilerin üst kısımlarında başak benzeri çiçek durumlarında düzenlenmiş kapitulumlarda toplanırken, dişi çiçekli kapitulumlar yaprak

koltuklarında veya erkek çiçek durumlarının tabanında bulunur. Tohum (aken) ters yumurta şeklinde, yüzeyi kaburgalı ve gri-yeşilden kestane-yeşiline kadar renklidir.

Ambrosya tek yıllık bir yabani ottur. Ambrosya genç bitkileri Mart sonunda çıkar ve Nisan ve Mayıs aylarında kitlesel olarak görülür. Temmuz'dan Eylül'e kadar çiçek açar ve Eylül'den Kasım'a kadar tohum oluşturur. Büyüme ve gelişme için uygun koşullarda 2.0–2.5 m yüksekliğe ulaşabilir, kuraklık ve fakir topraklarda ise 10–15 cm olabilir. Güçlü bir kök sistemi geliştirir. Kültür bitkilerinin güçlü bir rakibi olarak hareket eder. Yüksek ekolojik plastisiteye ve üreme kapasitesine sahiptir.

Tek bir bitki 50'ye kadar dal geliştirebilir. Tekrarlanan biçme işlemlerinden sonra bile, yeni sürgünler gelişir, bu sürgünler çiçek açar ve tohum oluşturur – 30.000 ila 40.000, maksimum 88.000 tohum, bu tohumlar toprakta çimlenme kapasitelerini 40 yıla kadar korur.

Tohumların yayılımı, ekim materyali, yem, hayvanlar, sulama suyu vb. yoluyla gerçekleşir. Ambrosya tohumlarının 430 güne kadar suda kaldığında çimlenme kapasitelerini kaybetmediği tespit edilmiştir, bu da sulama suyu ile taşınmalarını kolaylaştırır.

Bu türün kontrolü için aşağıdaki aktif maddelere dayalı herbisit ürünleri önerilir: **linuron** (Afon 45 SC), **terbütülazin** (Terbutrex 50 WP), **oksiflorfen** (Goal 2 E), **florokloridon** (Racer 25 SC), **bifenoks** (Modown 4 F), **2,4-D + dikamba** (Weedmaster), **2,4-D** (Sanafen ve diğerleri), **bentazon** (Basagran 600 SL), **klopiralid** (Lontrel 300 EC) ve diğerleri. Ambrosya vejetasyonu sırasında, **bifenoks** (Modown 4 F) ve **bentazon** (Basagran 600 SL) kullanılabilir. Yukarıda belirtilen herbisitler, ambrosyaya karşı yalnızca kullanımları onaylanmış ürünlerde önerilir.

Aşağıdaki yabani otlar da ülkemiz için potansiyel olarak tehlikelidir: çok yıllık türler arasında – Türkiye ve Asya'da yaygın olan Tilki kuyruğu sofrası (Sophora alopecuroides L.); Kanada, Meksika, ABD, Avustralya ve diğerlerinde yaygın olan Yoksulluk otu (Iva axillaris Pursh.); Avrupa'da (Rusya'nın belirli bölgelerinde), ABD, Kanada'da yaygın olan Çok yıllık ambrosya (Ambrosia psilostachya D.C.); Avrupa, Amerika, Afrika, Asya ve Avustralya'nın belirli bölgelerinde yaygın olan Ayırık otu paspalumu (Paspalum distichum L.).

Tek yıllık yabani otlar arasında, Helianthus cinsine ait tüm yabani ayçiçeği türleri, Solanum cinsine ait türler, Rus diken (Axyris amaranthoides L.) ve diğerleri tehdit oluşturmaktadır.